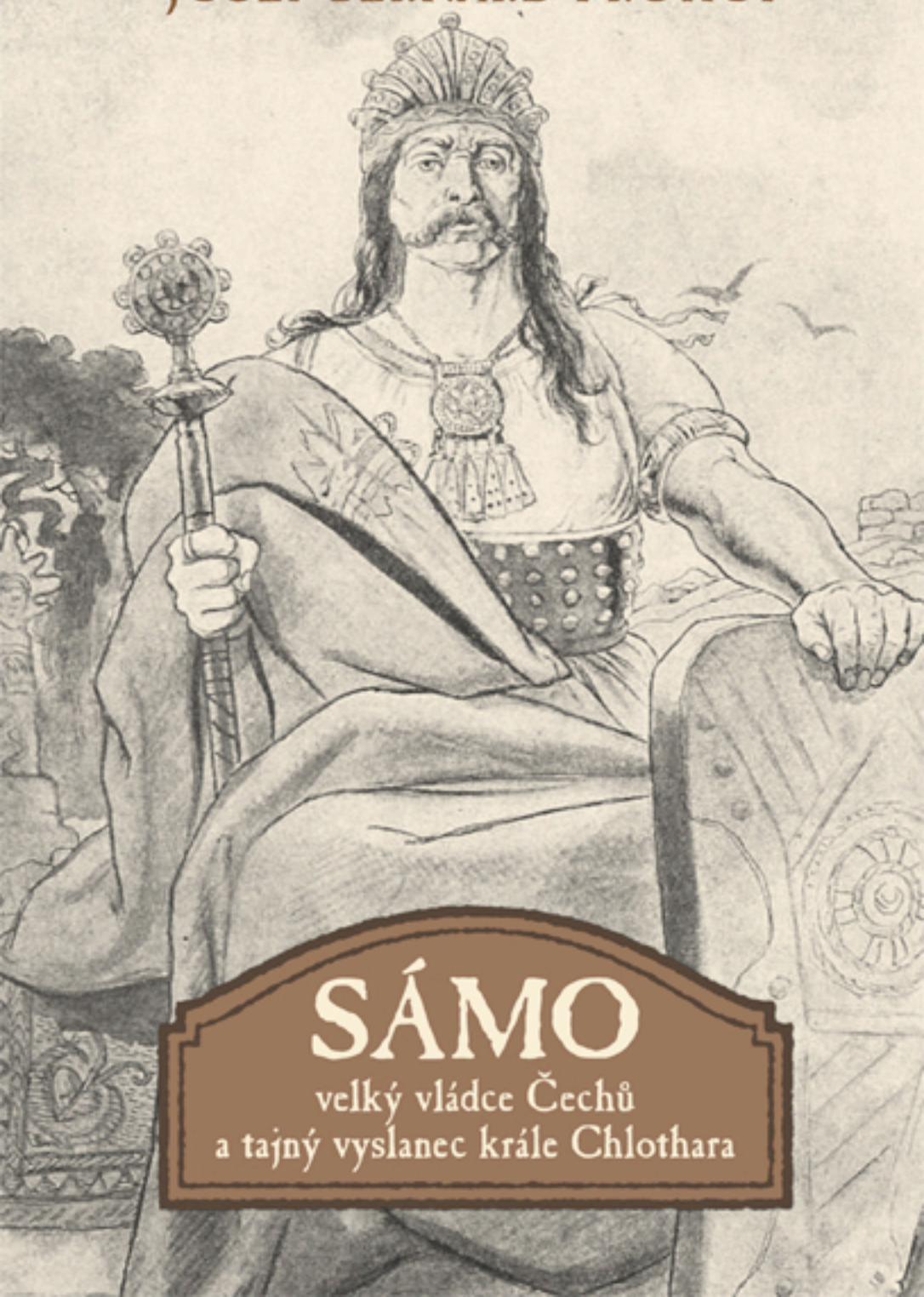

JOSEF BERNARD PROKOP

SÁMO

velký vládce Čechů
a tajný vyslanec krále Chlothara

SÁMO

JOSEF BERNARD PROKOP

SÁMO

velký vládce Čechů
a tajný vyslanec
krále Chlothara

FJ Fortuna
Libri

Josef Bernard Prokop
Sámo, velký vládce Čechů a tajný vyslanec krále Chlothara

Copyright © Josef Bernard Prokop, 2017
Czech edition © Fortuna Libri, Praha 2017
Cover design © Daniela Antalovská, 2017

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri.

www.fortunalibri.cz

Odpovědná redaktorka Jana Semelková

První vydání.

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována,
ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována
jakýmkoli způsobem, ať už elektronicky, mechanicky,
fotografickou cestou nebo jinými prostředky
bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-7546-101-8

*Věnováno milé, rozmilé Dítě,
skvělé kamarádce, však ona ví proč...*

Jistěže nebyl zcela prvním naším panovníkem, byl však prvním naším vládcem, jehož známe jménem, a udělal pro naši zemi mnohé. Dějiny na něj zapomínají, o to více bychom si měli vzpomenout my.

Našemu prvnímu známému panovníkovi, díky za to, že jsem mohl nějaký čas pomyslně trávit jeho dobrodružstvími a učinit o nich tento zápis.

Díl první

*Olivier, francký kupec
a zvěd krále Chlothara, vítěz nad Avary*

Kapitola I.

Anno Domini 622

Podzim/Zima

Velká skupina postupovala v prudké chumelenici únavně pomalu. Průvod čítal asi třicet jezdců v teplých kožešinových oblecích, dále asi čtyřicet po zuby ozbrojených bojovníků. Zbytek činili soumaři, kteří museli napnout všechny síly, aby v takovém počasí unesli svůj náklad.

Vítr fičel mrazivým dechem a vrhal jezdcům, i zvířatům tvrdé krupky zmrzlého sněhu do očí až jim tryskaly slzy bolesti. Krajina jako by se ztratila a zůstaly pouze sněhové valy kolem, přecházející takřka nepozorovaně v nízké zatažené ocelově šedé nebe.

V čele karavany jeli dva muži, zachumlání do teplých obleků s kapucemi a těžkými meči po boku. Jeden se jmenoval Olivier, druhý Fulbert. Zatímco Olivier byl hřmotný, velký muž se světlejšími vlasy a modrýma očima, Fulbert byl menší, rtuťovitý, snědý a tmavovlasý.

„Letos je tu zima brzy!“

„To nebyl dobrý nápad, vypravit se k Venedům ještě na sklonku roku! Někde zmrzneme!“ poznamenal neklidně Fulbert.

Olivier se usmál.

„Když nezmrzneme, uděláme dobrý obchod!“

„Ano, když nezmrzneme... poslyš, Oliviere, jak je to ještě daleko?“

Oslovený se otočil na jezdce za sebou.

„Leonine? Jak dlouho ještě?“

Jezdec otrěpal nános sněhu, který měl na kapuci, rozhlédl se a pokrčil rameny.

„Nebude to daleko, Oliviere. Zdá se mi, že to tu poznávám.“

„To jsem slyšel už před hodinou!“ řekl lehce popuzeným hlasem Olivier. „Tvrdil’s, že zemi Venedů znáš!“

Fulbert se ještě horlivěji rozhlížel. Leoninus rovněž. Pak ukázal rukou kamsi dopředu.

„Ano,“ pravil posléze, „planina za chvíli skončí a vjedeme do lesa. Za ním je náš cíl.“

Olivier na něj vrhl pohled plný pochyb, ale již nic neřekl. Průvod se opět dal do pohybu. Jeli a každý se soustředil na zoufalé úsilí způsobit si alespoň zdání tepla. Vzadu za nimi se strhl podivný povyk, nevěstící nic dobrého. Fulbert velmi obratně otočil koně. Zavolal na ty, kteří šli daleko za nimi, až téměř na konci karavany.

„Co se stalo?“

„Nevím, pane!“ ozvalo se jakoby z velké dálky. Tak hlasitě sténal vítr. „Jeden z našich spadl a podivně se mrská.“

Olivier otočil zlostně koně.

„Mrská! Hlupák, je nemocný a váží takovou cestu. Zmrznete kvůli němu všichni. Měli bychom ho tu nechat.“

„Když ho opustíme, zmrzne on,“ namítl starý muž, jedoucí vedle něho. Olivier mávl popuzeně rukou.

„Dobrá! Naložte ho na vůz a něčím přikryjte.“

Stalo se a karavana pomalým tempem pokračovala dále. V dálce před nimi se vskutku objevila temná silueta lesa a přibližovala se s každým krokem koní v hlubokém sněhu.

Fulbert se starostlivě rozhlédl.

„Za chvíli padne tma. Jet potmě lesem, bozi vědí...“

Olivier se rozesmál.

„Bozi? Jak je dlouho, cos přijal Kristovu víru, hlupáku? Raději mlč a jed!“

Fulbert zahanbeně zmlknul a sklopil hlavu.

Starý muž poklepal Olivierovi na rameno, poněvadž křičet ve větru nemělo velké ceny. Olivier pobídl koně, ocitl se vedle něj a naklonil k němu hlavu.

„Což poslat někoho napřed?“

Olivier zavrtěl hlavou.

„Leonin ještě nikdy nezabloudil, bude to, jak říká.“

„A když ne?“

Olivier se ušklíbl. S tvářemi ztuhými od prudce vanoucího větru to byl žalostný pokus.

Jeli už nějakou dobu lesem, když se jim zdálo, že cítí pach spáleniny. Zpozorněli a ti ozbrojení sevřeli v ruku meče. Nebylo dobré v těch časech putovat bez ostražitosti a opatrnosti. Vyjeli z lesa na malou vyklučanou mýtinu. Vzpomínali si matně na malou ves, kterou projížděli při minulé cestě. Olivier se mimoděk přezhnal znamením Kříže.

Nyní tu bylo velké spáleniště, jehož část ještě doutnala. Mrtvá těla, zčásti ohlodaná od vlků, skýtala strašlivý pohled na lidskou nicotu. Z toho pohledu se jim obracely vnitřnosti. Mlčky zírali. Museli však dál. Olivier se odvrátil první. Mávl rukou kupředu.

„Těm již nepomůžeme, pomozme raději sobě.“

Pobídl koně, kteří ochotně přidali do kroku, i oni cítili zhoubu a chtěli být co nejdál od ní.

Dorazili na okraj kopce a spatřili v husté chumelenici záblesky světla. Hradiště Kluč!

„Jsme tady,“ vydechl Fulbert, „díky, ó bohové...“ Zmlkl, když zahlédl Olivierův zlostný pohled.

Sjeli z kopce a projížděli předbraním, kde bylo mnoho volně stojících dřevěných stavení se slaměnou střechou, až stanuli před branou rozsáhlého hradiště, či spíše města, dobře opevněného dřevěnými palisádami a vybaveného příkopem, které v čase napadení mohly prokázat dobrou službu obráncům. V každém rohu čněla vysoko nad hradby další dřevěná věž, dávající strážím dobrý rozhled do okolí.

Stála tam stráž. Sledovali, jak se voják napřímil, bděle uchopil luk a přiložil šíp k těživě. Olivier si, ač nerad, stáhl z hlavy dobře hřejí-

cí kapuci, sňal svou kožešinou čepici a zamával s ní nad hlavou. Vzpomněl na venedské slovo:

„Přátelé!“

Voják zaváhal, pak sklonil zbraň. Così zavolal na jiného, kterého ze svého místa neviděli. Brána se pomalu otevřela. Fulbert se na Oliviera tázavě podíval a když přikývl, pobídl koně a ostatní se přidali. Vjeli dovnitř. Tady stála jednoduchá malá stavení patrně méně bohatých obyvatel hradiště. Tuto část opět dělila od druhého návrší brána, rovněž obsazená stráží. Obklopile je malé přízemní stavby se střechami z došků. Z jednoduchých komínů se vesele kouřilo, což dávalo unaveným a vymrzlým jezdcům příslib brzkého tepla a odpočinutí.

Cesta vedla opevněním a mírně stoupala do kopce mezi valy a palisádovými stěnami. Vyjeli na první návrší, nad nímž se tyčilo další. Fulbert uznale pokýval hlavou.

„To je pevnost, jak má být. Nepřítel by neměl dobré vyhlídky. Nejsou hloupí.“

Olivier se usmál.

„Jen trochu zaostali. Vždycky mám pocit, že jim vezeme spásu. Nemají ani kostely, ani kamenné domy.“

„A jinak? Jak moc budu strádat?“

„Jen málo. Mají dobré jídlo, víno i pěkné ženy. Však uvidíš. A ještě... neudivuj se, když uslyšíš, jak mi tu říkají.“

Na nejvyšší části hradiště je přivítal mlčenlivý zástup nejistých lidí. Nejistých tak, jak bývají lidé, pokud udeří blesk těsně vedle nich. Co když Avari zítra přitáhnou až sem? Olivier se znal s jejich stařešinou. Jmenoval se Božej. Objali se a potřásli si rukama. Tím se stali jejich hosty a byli v bezpečí. Starý muž uměl trochu franckou řeč a Olivier na oplátku znal dost slov z řeči Venedů.

Božej byl vysoké postavy a bílých vlasů. Držel však hlavu zpříma, jako by vůbec necítil běh času. Měl širokou opálenou tvář přísného výrazu, jejíž strohost zmírňovaly přátelské modré oči. Oblečený byl v šatu, jaký Venedové měli v oblíbě, jakési tunice a nohavicích.

Uklonil se. Jako hostitel, který si nechce zadat, i jako ten, který si váží svého hosta.

„Vítej, Sámo! Budte našimi hosty.“

Fulbert se na ně udiveně podíval, ale nic neřekl. Olivier se rovněž uklonil.

„Rád tě opět vidím, gospod, rád tě vidím, Božejí.“

„Přijeli jste k nám přečkat zimu?“

Olivier se usmál.

„Jak jsme se dohodli.“

„Vím, že ctíš dané slovo... Nebudeme přece stát tady v zimě! Pojdte rychle dovnitř a budte našimi milými hosty! Ty, i tví lidé.“

Ukázal na stavení několik kroků od nich. Mělo kamenné základy a roubené stěny z mohutných, jen hrubě přitesaných kmenů úctyhodných rozměrů. Snadno se dalo uhodnout, že ten, který obývá takový dům, není obyčejným člověkem.

Avšak to již všichni seskakovali z koní, které pohůnci zaháněli do ohrady. Pouze soumary bylo nutno ještě teď vyložit. Olivier dal patřičné rozkazy a spolu se svými dvěma přáteli zamířil k náčelníkovi hradiště. Všichni vstoupili dovnitř. Jak Olivier, tak i Fulbert bylo dosti vysocí a museli sklonit hlavy. Malý Leoninus prošel bez obtíží.

Prošli úzkou místností a zamířili kamsi dozadu. Fulbert se přitočil k Olivierovi, očividně nedočkavý a dychtivý objasnit si, co mu leželo na duši.

„Proč ti říkal Sámo?“

Olivier se usmál.

„Když jsem zde byl poprvé, ptali se, odkud přicházím. No a já že ze Sens, Senon, Senonága.“

„Jak souvisí...“

„Když říkám Senon...“ Fulbert se zamyslel.

„...říkáš sanó, ale učinit z toho Sáma?“

„Venedi? Ti by zkomolili i Kyrie eleison! Navíc prý sám v některé jejich řeči značí vládce, je to pro mě poklona.“

„A gospod?“

„To je titul nejstaršího a nejmávanějšího. Je to velitel celého hradiště.“

„Jako seigneur?“

„Tak nějak. Ale tak mu neříkej, byl by z toho druhý Sámó.“

„A ten Božej, co je zač?“

„Vladyka pevnosti a rádce jejich knížete.“

Vnitřek domu Fulberta očividně překvapil svou prostotou. Za řeči došli do velké místnosti, která sloužila jako hodovní. Topilo se tam, ostatní místnosti byly patrně studené. Ale zde uvnitř panovalo příjemné teplo, voněly tu pryskyřice, kouř i jídlo, kterého bylo na velkém stole připraveno takové množství, že by jistě nasýtilo trojnásobný počet lidí.

Zůstali stát a připili si se všemi z rohů, plných voňavé a opojné medoviny. Vladyka Božej je ještě jednou přátelsky přivítal a pozval ke stolu. Byl to zjevně bohatý muž, jeho ruce zdobily čtyři zlaté prsteny, jeden z nich byl velmi zvláštní, a upoutával pozornost svou mohutností. Představil jim také svého švagra Radslava, který byl správcem jeho majetku.

Radslav, velmi příjemný muž, hrdý, a přitom úslužný k hostům, byl menší než Olivier, ale statnější. Měl poctivý opálený obličej, v němž byly nejnápadnější oči a vous. Jeho oblečení, stejně jako všech v místnosti, bylo prosté: přiléhavé plátěné nohavice, košile, které říkali rubáš, přes něj přehozené krzno a na hlavě klobouk.

Olivier pobaveně sledoval Fulberta, který nemohl spustit oči z žen, které přinášely pokrm a nápoje. Nedivil se však přítelovu zaujetí, poněvadž si jej opravdu zasloužily.

Ženy Venedů byly dosti vysoké, rovněž statné ztepilé postavy, úzké v ramenou a širší v bocích, hrdých půvabných tváří, na nichž jako by pohrával tajuplný úsměv. Dlouhé vlasy si splétaly do dvou copů. Některé halily hlavy šátkem, jiné zůstaly prostovlasé.

„Provdané se musejí halit,“ zašeptal po straně Olivier Fulbertovi.

Po přivítání a přípitku usedli hosté a hostitelé za široké stoly a chopili se pohárů i jídla. A bylo ho požehnaně. Kaše, placky, pečené maso. Fulbert si bral jídlo s viditelnými obavami. Olivier, který v zemi Venedů nebyl poprvé, popadl kus masa a s chutí se do něj zakousl. Když to jeho přítel uviděl, učinil totéž, chvíl-

ku žvýkal a pak se jeho tvář rozjasnila ve spokojeném úsměvu. I jemu jaksepatří chutnalo.

S přibývajícími vypitými rohy plnými medoviny se Fulbert více a více díval i na půvabný jednoduchý šat místních žen. Nebyly oděné s franckou rafinovaností, ale v dlouhý šat, kterému říkaly rubáš zdobený kolem prsou výšivkami, v pase stažený, aby zdůrazňoval, co bylo třeba, a ze stejného místa vybavený rozparkem, který odhaloval nohy. Fulbertovi se to zamlouvalo. Popíjel, sledoval lačným pohledem mladé ženy a do rozhovoru se vmísil jen chvilkami.

Bože se mezitím vyptával na vše možné, poté přišla řeč i na otřesnou podívanou, která se Olivierovi a jeho druhům cestou naskytlá. Leoninus, jenž po otci pocházel z kraje Venedů a měl k této zemi blízko, se stísněně otázal:

„Co se stalo v sousední vesnici?“

„Avaři!“

Olivier si vyměnil pohled se svými přáteli.

„Proč?“

„Nechtěli jim dát, co oni chtěli. Bude zima. Vždy ji přijíždějí přechkat k nám.“

„Nemají naloupeno dost?“

Stařec hledal slova.

„Chtějí naše ženy, naše domy, musíme jim sloužit.“

„Tady jsou taky?“ zeptal se Leoninus trochu neklidně a zavrtal se hlouběji do svého teplého kožešinového kabátce. Venku panovala třeskatá zima, ani tady, v paláci, se jim zatím nezdálo být teplo.

„Sem tenhle rok nepřijeli. Zato předtím!“

„Co se stalo?“

„Jeden Avar, bojovník, bral do lože dívku, která nechtěla. Její otec se mu postavil.“

„Co s ním provedli?“

„Zabili ho a pověsili na bránu, jen tak, pro zábavu.“

„Proč si to necháte líbit?“

„A ty nám pomůžeš?“

Olivierovi se vůbec nechtělo do přímé odpovědi.

„Jsem kupec, žádný bojovník.“
„Umíš se bít?“
Olivier pokrčil rameny.
„Jistě. Jsem šlechtic, umím bojovat. Ale od toho mám přece s sebou vojáky!“
Božej se usmál a změnil téma.
„Čekali jsme vás až napřesrok...“
Olivier se zamračil.
„Slíbil jsem ti přece, že přijedeme.“
Stařec mávl rukou.
„Jsi nejspíš jedním z posledních, Sámó, kdo si láme hlavu nějakými sliby. Co jsi přivezl?“
„Látky, víno, koření...“
„A zbraně?“
Olivier zvažněl.
„Kdyby nás Avaři chytli, skončíme naražení na kůlu.“
„A po nás chceš, abychom si ty ústrky nenechali líbit,“ odsekl stařec. „Naši kováři znají taje železa, ale neumí dobré meče.“
„Nějaké jsem přivezl.“
„Výborně!“ zamnul si ruce stařec.
„Není tu bezpečno?“
„Žertuješ? Nikdy tu nebylo bezpečno. A když jsou tu oni, nikdy nevíme, kdy se budeme muset bránit.“
„Kdo – oni?“
Stařec se rozhlédl.
„Stále mluvíme o Avarech. Jezdívají k nám přece přezimovat.“
„Ah, ano, to jsi už říkal.“
„Co je nového u vás ve Francích?“
Olivier rozhodil rukama.
„Církev se pře s králem a jeho vazaly o majetek.“
„Církev?“
„Neznáš to slovo?“
Božej zavrtěl hlavou a Olivier mu vysvětloval:
„Přece ti, kteří hájí zájmy Boží tady na zemi.“

„Když jsou takoví, proč se jich král nezabaví a nezvolí jiné? Není jednodušší věřit ve více bohů?“

„Možná, ale my přijali pouze jednoho.“

Božej se usmál. Olivier pokračoval:

„Už tím, že zde sedím s pohany, hrozí mi věčně zatracení.“

„Je to zlé? Neobáváš se toho?“

Nyní se usmál i Olivier. Jistěže věřil v Boha, ale také na domluvu mezi lidmi.

„Nijak zvlášť.“

„Pomohl bys pohanům, pane?“

„V čem?“ zpozorněl Olivier.

„Potřebujeme zbraně, jak jsem již pověděl.“

„Příští rok vám přivezu, co třeba. Meče, dobrá kopí, štíty, luky a šípy.“

„Už aby to bylo. Nevíš, nakolik trpké je přihlížet, jak nás ti divoši trýzní a utlačují.“

„Stále jsem nepochopil, proč je tu vlastně snášíte?“

„Máme smlouvu s jejich chaganem. Někteří na tom vydělávají.“

„Chagan? Kdo je to?“

„Jejich král, vládce. Naši muži bojují v řadách jeho vojska.“

„Cože?“ vzhledl udiveně Olivier. Božej rozhodil rukama a s očividným studem vysvětloval.

„Nejsme natolik početní, abychom je porazili, museli jsme dlouho vyjednávat a s obtížemi dojednat.“

Fulbertovi cosi vrtalo hlavou. Božej ho pobaveně sledoval.

„Chceš se něco otázat?“

„Ano, jsem poprvé v zemi Venedů.“

„Nemám to slovo v oblibě. Tak nám říkáte vy, Frankové.“

„A vy sami si říkáte?“

„My jsme Čechové.“

„Všichni, kdo obývají zemi Venedů?“

„Zemi Čechů, Fulberte,“ opravil ho Božej, „všichni, co tu žijí, se považují za Čechy, i když jsme prý zpočátku hovořili rozličnými jazyky a měli různé praotce. Máme knížata, vladyky, lid.“

„Jako u nás?“

„Ano. Pohleď, jsme velký národ, máme mnoho rodů, naše hradiště je rodu Božejova, sousední zase rodu Kojatova. Naše hradiště stojí na den cesty od sebe. Samozřejmě, cestou nalezneš mnoho malých i větších vesnic a měst. Nemůžeš nás poměřovat očima franckého vladyky.“

Fulbert pokrčil rameny.

„U nás máme větší hrady a větší města. A také máme krále... Vy máte také panovníka? Krále?“

Božej chvíli přemýšlel.

„Máme knížete, který poroučí nám všem tady v okolí, několika vladykům. A ten má jako své rádce další vladyky a gospody.“

Olivier se usmál Fulbertově zvědavosti. Byl však rád, že se i on něco dozví o této zemi a lidech, kteří zde mají domov. Nerad si přiznal, že sám by se patrně neotázal. Natolik ho místní obyvatelé příliš málo zajímali. Držel Božej v celku v oblíbenosti, avšak jako obchodník věděl, že připoutat se citově kdekoliv, kromě místa, kde má domov, není dobré. Zanedlouho opět odjede, a kdo ví? Třeba se sem už nikdy nevrátí.

Přesunul se v myšlenkách zase do přítomnosti. Božej právě Fulbertovi vyprávěl pověst o příchodu jejich předků.

„Povídá se, že naši praotcové sem přišli před dávnou dobou, hledající místo, kde by mohli postavit domy a najít půdu, která by jim plodila obilí. Lesy, kterými jim bylo dáno se prodírat, se zdály mnohdy neprostupné, museli často bojovat o každý malý kousek cesty, o který postoupili vpřed. Vedl je nejstarší a nejmoudřejší z nich, vojvoda Čech. Už byli zoufalí, chtěli dojít konce své pouti a někde najít místo, kterému by směli říkat domov. Lesy však jako by nikde neměly konce.“

Tu se jim do cesty postavila ohromná hora, která zastavila jejich kroky. Neměla žádný porost, žádné stromy, žádná křoví. Měli ji obejít, anebo snad obětovat poslední síly, které jim zbývaly, a popatřit na okolní krajinu z jejího vrcholu?“

„Jak se rozhodli?“